

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

DIYARBAKIR | İZMİR | ANKARA | İSTANBUL
**ÖĞRENCİ DAVALARI İÇİN
AVUKATLAR ÇALIŞTAYLARI**

**TOPLANTI
NOTLARI**

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

Ŗu an okumakta olduğunuz bilgi notları ile 2023 yılının Eylöl ayı boyunca Diyarbakır, İzmir, Ankara ve İstanbul'da düzenlediğimiz Öğrenci Davaları İçin Avukatlar Çalıştayları'nda öne çıkan temel başlıkları, tartışmaları, görüşleri, deneyimleri aktarmayı ve çalıştaylara katılamayanlar ağısından da yaygın bir düşünme imkanına zemin sağlamayı umut ediyoruz.

(* Sivil Alan Araştırmaları Derneği Avrupa Birliği tarafından finanse edilen ve STGM tarafından yürütölen BİRLİKTE Kurumsal Destek Programı katılımcısıdır. Bu çalıştayın içeriği tamamıyla Sivil Alan Araştırmaları Derneği'nin sorumluluğu altındadır ve Avrupa Birliği'nin ve STGM'nin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

GİRİŞ VE YÖNTEM

Çalıştayların programı açısından şu ortak akışı takip ettik: Derneğimizin tanıtılması ve bundan önceki çalışmalarına dair bilgilendirme, katılımcı avukat ve stajyer avukatların konu çerçevesindeki deneyimlerini odağa alarak kendilerini tanıtması, çalıştaylar öncesinde hazırladığımız İhtiyaç Haritası'nın ve buradan çıkan sonuçların aktarılması, Av. Baran Kaya'nın sunumu, katılımcı avukatların bireysel ve kolektif olarak öğrenci davaları deneyimleri ile bu deneyimler sırasında ortaya çıkan sorunların ve olumlu örneklerin aktarılması, bu alanı desteklemek için nelerin nasıl yapılabileceğine yönelik akıl yürütme...

Bu akışın ortaya koyduğu zengin tartışma ve deneyim havuzunu doğru yansıtabilme için ise bilgi notlarının yazımı açısından şöyle bir akış tercih ettik: İhtiyaç Haritası gibi çalıştaylar için bizim yaptığımız ön hazırlığın ve öğrenci davalarının kavramsal çerçevesinden başlayarak tartışmalı noktalara uzanan geniş sunumun içeriği ile katılımcıların ortaya koyduğu fikir ve deneyimleri harmanlayarak toplantı özetlerine dönüştürme; nihayetinde bu bilgi notlarını okuyanların hem öğrenci davalarına yönelik birikimin genelinden haberdar olmasını hem de yalnızca sonradan bilgilendirilen edilgen biri olarak değil sanki çalıştaya katılmış gibi kendisini canlı bir tartışmanın parçası olarak görmesine imkan sağlama... Bu sebeple bazı tartışmaları ayırarak, bazılarını en ilişkili olduğu veya derinleştiği noktalarla birleştirerek ve temelde bütün çalıştaylarda ortak bir sunum etrafında konuşmaya başladığımız için, tekrara düşmemek açısından bu sunumu en çok konuşulan kısımlarıyla iller arasında paylaştırarak bilgi notlarını hazırladık.

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

DİYARBAKIR

Öğrenci Davaları İçin Avukatlar Çalıştayları'nın ilki için 9 Eylül 2023'te Diyarbakır Barosu'nun toplantı salonunda bir araya geldik. Çalıştayların dört büyük kentte yapılmasının temel amaçlarından biri, farklı kentler ve özellikle bu dört kentin yalnızca kendilerini değil buldukları bölgelerdeki genel gidişatı anlamak açısından da verimli sonuçlar sağlayabileceği göz önünde bulundurulması, farklı bölgelerde öğrencilerin karşılaştığı hukuki süreçleri benzerlik ve özgünlükleriyle tartışabilmektir. Bu açıdan çalıştayı gerçekleştirdiğimiz toplantı salonunda Diyarbakır Barosu'nun unutulmaz başkanı ve insan hakları hukukçusu Tahir Elçi'nin büyük bir fotoğrafının olması özel olarak anlamlıydı. Çünkü çalıştayların diğer ayaklarını gerçekleştirirken de net olarak fark ettiğimiz üzere, birçok benzerliğe rağmen nasıl ki Diyarbakır'da insan haklarını savunan bir baro başkanı olmakla diğer kentlerde benzer bir pozisyonda olmak arasında çok önemli farklar varsa; Diyarbakır'da öğrenci hareketinin bir bileşeni olmak da benzerlerinden önemli farklarla ayrılıyor. Bu vesileyle hem ev sahipliği için Diyarbakır Barosu'na teşekkür ediyoruz hem de Tahir Elçi'yi bir kez daha saygıyla anıyoruz.

1. Öğrenci davalarında kavramsal çerçeve

Bir davayı, genel davalardan ayıran önemli özgün yanları ve benzerleriyle arasında açıkça ortaya görülen sistematik bir örüntü varsa; hem muhataplar hem de avukatlar açısından ilgili davaların bütününe yönelik tematik bir kavramsallaştırma kolaylaştırıcı olabiliyor. Bu açıdan "öğrenci davaları" özellikle son yıllarda çok sayıda öğrencinin, benzer suçlamalarla, yaklaşık aynı zaman dilimi içerisinde yargılandığı bir süreçte belirginleşen bir dava türünü işaret ediyor. Bu açıdan muhatapları, konuları ve zamanları itibariyle bir toplumsal örüntü taşıyan bu davalar; benzer sorun ve tartışmaları da taşıdığı için diğer dava türlerinden ayrı olarak kendi içinde değerlendirilmeyi zorunlu kılıyor. Akla ilk gelen anlamıyla öğrencilere yönelik ceza davalarına işaret eden bu kavramsallaştırma; mücadele içinde bir anlam genişlemesine uğrayarak ceza davalarının uzantısı niteliğinde olan üniversite ve yurt içi disiplin soruşturmalarını, burs ve kredi kesintilerini, öğrencilerin eğitim kurumlarına girişini engelleyen önlem niteliğindeki tasarrufları ve yine mücadele içinde öğrencilerin kendi lehine kullanabilecekleri hukuk araçlarını da kapsayarak şimdilik nihai anlamına ulaşıyor.

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

Böylece karşımıza muhataplık açısından şu iki temel kategori çıkıyor: 1) Öğrencilere yönelik yürütülen hukuki süreçler, 2) Öğrencilerin yürüttüğü hukuki süreçler.

Öğrenci davalarını düşünürken işimize yarayabilecek bir başka yöntem ise konu açısından dava türlerindeki genel kategorilendirmenin bir yansıması olarak karşımıza çıkıyor: 1) Ceza davaları, 2) Hukuk davaları, 3) İdari davalar. Bunların her üçü de hem öğrencilere yönelik hem de öğrencilerin yürüttüğü hukuki süreçler olabiliyor.

2. Suç isnatları arasındaki örüntü ve Diyarbakır'ın özgünlüğü

Öğrenci davaları olarak değerlendirdiğimiz toplumsal-adli süreçlerin çoğunluğunu oluşturan ceza davalarında, öğrencilere yöneltilen suç isnatları arasında neredeyse tam bir örüntü takip ediliyor. 2911 sayılı Kanun'a muhalefet, kamu görevlisine mukavemet, eğitim-öğretimi engelleme, kamu görevlisine hakaret, Cumhurbaşkanına hakaret...

Diyarbakır'da özgün durum suçlama yöneltilen aşamadan itibaren kendini belli ediyor. Öğrenci davalarının genelinde takip edilen örüntüye Terörle Mücadele Kanunu kapsamındaki suçlamalar da ekleniyor. Böylece terör örgütü üyeliği, terör örgütü propagandası, üye olmamakla beraber terör örgütü adına suç işleme vb. suçlamalar da Kürt öğrencilere yönelik davalarda sık karşılaşılan gündemlerden birine dönüşüyor.

Üstelik bu suçlamaların çoğu zaman gerçekte uzaktan yakından ilgisi olmadığı yalnızca suçlamayı yönelten ve ciddiye alıp kovuşturma konusu eden organların dahi sonradan verdiği kararlar ile ortaya çıkıyor. Ancak bu takipsizlik ya da beraat kararları dahi başka suçlamalara vesile kılınıyor. Örneğin bir öğrenci hakkında birden çok kez Terörle Mücadele Kanunu kapsamındaki suçlamalardan biri sebebiyle soruşturma başlatılmış ve tümüyle ilgili kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiş olsa veya kovuşturma aşamasına geçilmiş olmasına rağmen beraatle sonuçlanmış olsa dahi; hukuki olmayan bir "süreklilik" iddiası geliştiriliyor. Bu iddia sonucunda ilgili öğrenci; 2911 sayılı Kanun'a muhalefet suçu dahi oluşturmayacak, kampüs içerisinde sürdürülen bir öğrenci protestosundan gözaltına alınarak soruşturmaya tabi tutulduğunda, dosya bir anda "terörle mücadele" kapsamında değerlendirilebiliyor. Çalışmaya katılan avukatlar bu süreci "takipsizlik kararının tekrardan hareketlendirilmesi" olarak ifade ettiler.

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

Bu durum aynı zamanda masumiyet karinesinin emniyet görevlileri ve yargı makamları arasında kurulan bir işbirliği ile ihlal edilmesinin önemli bir örneğini oluşturuyor. Masumiyet karinesine ilişkin benzer bir açık ihlali de çalıştaya katılan stajyer avukatlar kendi deneyimlerinden yola çıkararak ifade etti. Örneğin, geçtiğimiz dönem Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nin taşınmasına yönelik verilen karar öğrenciler tarafından uzun süre kampüs içinde protesto edilmiş, kitlesel eylemlere konu olmuştu. Bu eylemlere katılan bir hukuk fakültesi öğrencisi, gözaltına alınarak hakkında daha önce ifade ettiğimiz örüntü içinde bir suç isnadıyla soruşturma başlatılırsa; bu öğrencinin mezun olup avukatlık stajını tamamlaması durumunda Avukatlık Kanunu'nun 5. maddesinin 3. fıkrasına göre avukatlık ruhsatını alması dava sonuçlanıncaya kadar ertelenebiliyor. Bu durumu "ruhsat gaspı" olarak ifade eden katılımcılar, bu tip yıllara uzanan süreklilik içindeki ihlallere dair (örneğin uzun yargılama süreleriyle adil yargılanma hakkının da ihlal edilmesi gibi) Anayasa Mahkemesi'nin olumlu kararları olsa dahi mağduriyeti giderme kabiliyetinden yoksun olduğunu çünkü çok geciktiğini de eklediler.

Benzer olumsuz deneyimler, alıştayı gerçekleştirdiğimiz diğer illerde de özellikle çalıştaya katılan genç veya stajyer avukatların kendileri üzerinden sıkça verdikleri bir örnek. Bu da öğrenci davalarıyla ilgilenen avukatların genel profiline dair bir fikir oluşturuyor. Bu konuya, tartışmanın en yoğun şekilde sürdürüldüğü anlarda tekrar döneceğiz.

3. Diyarbakır'da öğrenci protestolarının niteliği

Diyarbakır'da geçtiğimiz yıllar içerisinde gerçekleştirilen çok sayıda öğrenci protestosu olmakla beraber, bu öğrenci protestoları iki açıdan benzerlerinden farklılaşıyor: Birincisi öğrenci protestolarında kullanılmasına alışık olduğumuz, yerel hafızaya atıflarla hazırlanan fotoğraf, slogan, döviz vb. araçlar, Diyarbakır'ın özgün durumu sebebiyle hızla maksadını aşan soruşturmalara konu edilebiliyor. Örneğin öğrencilerin kampüs hayatına dair bir talebi Kürtçe bir pankartla ifade etmesi, ilgili fakülteden mezun ya da Diyarbakırlı bir toplumsal figüre (örneğin Selahattin Demirtaş'a) atıfta bulunan esprili eylem materyalleri, Tahir Elçi gibi kentin hafızasında önemli yer tutan bir baro başkanının hukuk fakültesini ilgilendiren bir eylemde anılması...

İkinci farklılık Diyarbakır'ın genel politik iklimi sebebiyle ortaya çıkıyor. Öğrencilerin çoğu, öğrenci protestolarına toplumsal-politik bir birikimle katılıyor. Bu, öğrenci protestolarının hem önemli bir direnç noktasını oluşturuyor hem de protestoya yönelen saldırının çok boyutlu olmasına neden oluyor.

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

4. Orantısız cezalandırma için yürütölen disiplin soruşturmaları

Öğrenci protestolarına yönelik KYK yurtlarında ve/veya üniversitelerde açılan disiplin soruşturmaları ceza davalarının bir uzantısı olarak uygulanıyor. Diyarbakır'da çalıştay katılımcıları disiplin soruşturmalarına dair iki noktaya özel olarak işaret etti. İlki, disiplin soruşturmalarına konu edilen olayların ciddi bir kısmının üniversite/yurt sınırları içinde olmamasına rağmen emniyet-rektörlük arasında kurulan bir mekanizmayla yürütöldüğü idi. Bunu yine Boğaziçi Direnişi sürecinde gördüğümüz, öğrenciler karşısında kurulmuş daha geniş bir işbirliğinin bir benzeri ama daha sıkı ve sürekli olanı biçiminde düşünmek mümkün.

İkinci önemli nokta ise disiplin soruşturmalarının sonuçlarına ilişkin ifade edildi. Örneğin bir öğrenci kampüs içinde bir protestoya katıldı ve hakkında bir disiplin soruşturması başlatılarak "uzaklaştırma" kararına hükmedildi. Bu kararın yerinde olup olmadığı, orantılı olup olmadığı, genel cezalandırma prensipleri ile uyumlu olup olmadığı hatta bu karara dayanak yapılan yönetmelik ya da yasanın Anayasaya uygun olup olmadığı çalıştayın bir başka tartışması olan idari davaların konusu edilebilir. Ancak katılımcılar buna ek olarak yaygın şekilde şunu gördüklerinden bahsetti: Disiplin soruşturmasının gidişatı üniversite yönetimi tarafından sınav takvimine göre tarihlendiriliyor ve uzaklaştırma cezası öğrencinin sınav dönemine denk getiriliyor. Böylece halihazırda adil olduğu dahi yaygın uygulama sebebiyle şüpheli olan bir cezalandırma kararı, yasanın arkasında dolanılarak bir kat daha ağırlaştırılıyor ve öğrencinin bir sene kaybetmesine dahi sebep olabilecek bir biçimde uygulanıyor.

5. Avukatın rolü ve hakkın öznesi

Yaygın ve çeşitli birikimi sebebiyle tartışmanın Diyarbakır'da en çok derinleştiği noktalardan biri özelde öğrenci hareketiyle ve genelde bütün toplumsal hareketlerle; özelde avukatlığın genelde mesleki olarak uzmanlık gerektiren pozisyonların nasıl ilişki kuracağı düşünçesi oldu.

Öğrenci hareketi, birçok başka özelliğinin yanında polis ve yargı birimleri ile sık sık karşı karşıya gelen, özellikle son yıllarda artan şekilde kitlesel olarak bu birimlerle muhatap olan bir toplumsal mücadele geleneğini işaret ediyor. Avukatlara da bu süreçler içerisinde önemli görevler düşüyor. Tartışmanın önemli noktalarını öne çıkarabilmek için avukatların rolüne ilişkin genel konuşmaları diğer çalıştayların bilgi notları içinde bağlantılı olduğu noktalarda aktarmak üzere şimdilik kenara ayırıyoruz ve Diyarbakır'ın özgün ve öğretici deneyimlerine odaklanıyoruz.

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

Özellikle “hakkın öznesi” sorunsalı katılımcıların odaklandığı temel nokta oldu. Bir protestoda, polisin müdahale etmesinden başlayarak eğer hüküm verilmediyse yargılamanın tamamlandığı aşamaya kadar hemen her türlü hakkın öznesi; en başta hakkı kim kullanırken bu süreçlerle karşı karşıya kaldıysa odur. Böyle düşününce basit bir sorunsal gibi geliyor ancak konunun çetrefilli tarafları hemen açığa çıkıyor.

Normal bir anda avukat ve müvekkil arasında kurulan ilişki, müvekkilin halihazırda bir suç isnadıyla karşı karşıya olduğu ve avukatın müvekkili bu suçlamadan yasalar çerçevesinde tabiri caizse kurtaracak biçimde hareket ettiği, bu bağlamıyla örneğin ceza davası kapsamında aleyhine olabilecek ifadeler vermekten uzak tuttuğu bir ilişkiye karşılık geliyor. Ancak toplumsal hareketler temelli ceza yargılamalarında bu her zaman “müvekkilin” başka bir deyişle hakkın öznesinin talebine ve düşüncesine uygun olmayabiliyor. Çünkü adli ceza yargılamalarından farklı olarak siyasi sebeple yapıldığı düşünülen yargılamalarda; yargılanan genelde bir fikri, eylemi, davranışı, düşünceyi, talebi vs. savunmak üzere hak kullanımı içinde oluyor. Bu açıdan kişiyi nesneleştirerek “kurtarmaya” çalışan bakış açısı, bu avukatlık pratiği içerisinde doğru sonuçlar üretmeyebiliyor.

Örneğin; “hükümün açıklanmasının geri bırakılması” kurumu, yargılanan hakkında belirli bir süre içerisinde benzer bir şekilde yargılanmaması koşuluyla ilgili yargılamada hüküm kurulmaması anlamına geliyor. Ancak bu aynı zamanda belirlenen süre içerisinde yargılananın denetim altına alınması ve benzer bir suç isnadıyla karşılaşırca cezalandırılmasının da altyapısını oluşturuyor. Bu sebeple adli yargılamalarda sıkça uygulanan bu kurum, siyasi yargılamalarda yargılanan tarafından reddedilebiliyor.

Benzer bir nokta kimsenin kendi aleyhine olan delilleri sunmaya zorlanamayacağı yönündeki genel prensibiyle ilgili olarak da düşünülebilir. Katılımcıların öğrenci hareketiyle doğrudan ilgili olmasa da toplumsal hareketler bağlamıyla verdiği örnek şu; bölgede devam eden çatışmalar sırasında hayatını kaybeden PKK üyelerinin aileleri tarafından organize edilen cenaze merasimlerine ve taziye çadırlarına gidenlere yönelik Diyarbakır genelinde soruşturmalar başlatılıyor. Bu soruşturma kapsamında avukatlar ve yargılananlar beraber bir karar vererek politik sebeplerle “Evet, cenazeye katıldık, taziye çadırına gittik, ölenler ve aileleri bizim akrabamız, komşumuzdur. Bizim geleneklerimizde bunlar vardır.” minvalinde savunmalar vererek aslında suçlama konusu edilen fiilleri kabul ediyorlar. Yargılama sonunda beraat alıyorlar.

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

6. Diyarbakır'daki ihtiyaçların tespiti ve öneriler

Diyarbakır'da öğrenci hareketi bileşenleri ile Özgürlük İçin Hukukçular Derneği (ÖHD) ve Diyarbakır Barosu arasında doğrudan bir bağlantı olduğu, bunun hareket açısından olumlu etkilerinin görüldüğu aktarılan noktalardan biri. Katılımcılar; diğer illerle ve kurumlarla geliştirilebilecek ađ niteliğindeki bağlantılarla stratejik davalama vb. yolların daha rahat kullanılacağını da aktardı.

İhtiyaç olarak tespit edilen diğer başlıklar ise özetle şöyle: Kulüplerin, toplulukların ve öğrenci derneklerinin hakları konusunda bilgilendirici içeriklerin hazırlanması, bir dilekçe havuzu oluşturularak ortak dilekçelerin ve dilekçe temelli hukuki tartışmaların sürdürülmesi, kulüp kurulması ya da etkinlik organizasyonu gibi süreçlerde siyasi baskıyı azaltabilecek idari yolların neler olduğu konusunda bilgilendirme, öğrenci davalarına genel olarak genç avukatların bakması sebebiyle ortaya çıkan deneyim aktarımı sorununu çözmek için bir ağın geliştirilmesi, disiplin soruşturmalarına yönelik bir rehberin oluşturulması, daha önce Çağdaş Hukukçular Derneği (ÇHD) tarafından yapılan "olağan şüpheliler" eğitimlerinin öğrencileri odağa alarak tekrar yapılması.

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

İZMİR

Çalıştayların ikinci ayağını 16 Eylül'de İzmir Barosu ev sahipliğinde İzmir'de gerçekleştirdik. İzmir Barosu, özgürlükçü demokrat avukatların yönetiminde ağırlıklı olarak yer aldığı bir baro niteliği taşıyor ve bunun etkilerini toplantı boyunca da hissettik. Hem ev sahipliği yaptıkları hem de İzmir Barosu'nun öğrenci hareketiyle kurduğu yakın temastan doğan deneyimleri içtenlikle paylaştıkları için ayrıca çok teşekkür ediyoruz; yan yana olmaktan onur duyduk.

1.Şüpheli yoluyla suçlulaştırma ve adlileştirme

Öğrencilere yönelik suçlamalar arasındaki örüntüyü izlemek için İzmir özellikle son yıllarda önemli örnekler ortaya koyuyor. Bu bağlamda yaptığımız ön hazırlık sırasında belirlediğimiz suç isnadı örüntüleri üzerine yürütölen tartışmaları daha kitlesel örneklerini gördüğümüz kentlerde yaptığımız çalıştayların aktarımına devretmek koşuluyla İzmir'de öne çıkan örneklerle odaklanıyoruz. Boğaziçi Direnişi ile dayanışma eylemlerinin yanı sıra İzmir'de öğrenci hareketi içinde öne çıkan bileşenlerden biri de LGBTİ+ öğrencilerin eylem girişimleri.

Ege Üniversitesi'nde LGBTİ+ öğrencilerin, geçtiğimiz Onur Ayı kapsamında gerçekleştirmek istediği piknik henüz başlamadan hedef gösterilerek polis tarafından engellenmiş, benzer bir saldırı İzmir Demokrasi Üniversitesi'ndeki LGBTİ+ öğrencilerin etkinliklerine yönelik de gerçekleştirilmişti. Burada katılımcıların çalıştaylarda ifade ettiği üzere, öğrenci davalarının zeminini oluşturan suç örüntüsünden farklı, daha doğrusu bu örüntünün özgün bir görüntüsü ortaya çıkıyor. Zira, henüz bir fiil ortaya konulmamış, sadece niyet açıklanmış iken, bu niyetin suç şüphesi taşıdığı tespit edilerek LGBTİ+ öğrenciler suçlulaştırılıyor. Böylece aslında toplumsal bir konu olan ayrımcılık ve yok saymaya karşı mücadele, adli bir mesele olarak kamuoyunun gündemine getiriliyor.

Bu örnekte İzmir Barosu'nun LGBTİ+ öğrencilerle gösterdiği dayanışma ise öğrenci davaları ile ilgilenen avukatların yalnızca adli süreçlere eşlik etmek ya da hukuki olmayan müdahaleyi engellemek ile sınırlı kalmama imkanına sahip olduğunu gözler önüne seriyor. İzmir Barosu'nda avukatlar, engellenen LGBTİ+ öğrencilere güvenli bir alan sağlamakla kalmıyor; aynı zamanda engellenen pikniğin de gerçekleştirilmesi için imkan açıyor. Böylece polis müdahalesinin karşısına avukatlık mesleğinin iç değerlerini ve imkanlarını koyarak öğrencilerin meşruiyetini ve hak kullanımlarını da başka bir açıdan destekliyor.

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

2. Suç tipleri, “suçlu tipler” ve kitlesel gözaltılar

Suç tiplerinde tespit ettiğimiz örüntüye benzer bir başka örüntü de tabiri caizse “suçlu tipleri” ile de sürdürülüyor. Diyarbakır örneğinde özel olarak Kürt öğrencilere yönelen bu kaynağa ihtiyaç yokmuş gibi davranılan ithamcılık, Ege Onur Pikniği’nde örneğinde olduğu gibi LGBTİ+ öğrencilere ya da yaygın biçimde görüldüğu üzere politik öğrencilere de yöneliyor.

Politik öğrencilerin henüz bir protestoya (ya da organizasyonuna) katılmadan tespit edilmesi, politik öğrencilerle ilgili bilgi toplanması, çevresindeki insanların onlarla ilgili bilgileri aktarmaya zorlanması, takip edilmesi, korkutulması, tehdit edilmesi polisin olağan görevlerinden biri gibi görülüyor. Halbuki elbette hiçbir hukuki gerekçeye dayanmayan bu işlemler yasadışı nitelikte. Bu yolla elde edilmek istenen iki sonuç var: Birincisi politik öğrencilerin süreklileştirilmiş bir şiddet dalgası altında sindirilmesi, ikincisi öğrenci hareketinin bu yolla kontrol altına alınarak ehlileştirilmesi.

İzmir’de yapılan aktarımlar da “suçlu tiplere” ilişkin önemli bir ayrıntıyla konuyu derinleştirdi. Katılımcıların “ajanlaştırma” olarak ifade ettiği, polisin protestolara katıldığını tespit ettiği ya da bir protesto sırasında gözaltına alınan öğrencileri, başka öğrenciler aleyhine beyanlarda bulunmaya zorlaması ve yasadışı şekilde bilgi talep etmesi İzmir’de geçtiğimiz dönemde yaygınlık kazanmış bir uygulama. Buna ek olarak; kitlesel öğrenci protestoları sırasında çok sayıda öğrenciyi gözaltına alınmasıyla başlayan süreçte; gözaltına alınan öğrencilerin çoğunluğu hakkında kovuşturmayaya yer olmadığı yönünde karar verilirken, politik öğrencilere dava açılması örneği de paralel olarak katılımcıların aktardığı önemli gözlemlerden biri oldu. Böylece hem aynı fiili gerçekleştirmiş öğrenciler arasında birbirlerinden şüphe etmelerine sebep olabilecek bir konum yaratılıyor hem de henüz fiil gerçekleştirilmeden dahi “suçlu tip” olarak kabul edilen politik öğrencilere yönelik sindirme politikası sürdürülüyor.

Bu noktada avukatların üzerine düşenin ne olduğunu da tartıştık. En temel görevlerin, bu tip süreçlerle ilgili öğrencilere yönelik süreç içerisinde ve sonrasında doğru, anlaşılır, güven uyandıran bilgilerin verilmesi; polisin hareketin içerisindeki öğrencileri “normal-siyasi” olarak ayırma hamlelerini izin verilmemesi, bu ayırmada bir grubu diğerine önceleyen bir tavırdan kaçınılması olduğu konusunda fikir birliğine vardık.

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

3. Eğitim hakkına erişim bağlamında avukatlar

Öğrencilerin yargılandığı davalarla çok büyük çoğunlukla genç avukatların ilgilendiği bilgisi bütün çalıştayların ortak göstergelerinden biri. Bu avukat gruplarının önemli alt kırılımlarından biri de kendisi de öğrenci hareketinden gelen genç avukatlar. İzmir’de gerçekleştirdiğimiz çalıştayın katılımcılarından birinin anlattığı deneyim bu noktadan başlayarak başka sorun ve imkanlara doğru açılan bir düşünme zemini sağladı. Katılımcının aktardığı deneyim özetle şöyle: Öğrenciyken katıldığı bir protesto sebebiyle tutuklanıyor, tutukluluğu sırasında eğitime erişimi ile ilgili sorunlar yaşıyor. Bu sorunlar öyle derinleşiyor ki eğitim hakkı neredeyse tamamen ihlal edilerek çözümsüz bırakılıyor. Bu noktada tutuklu öğrencilerle ilgili bireysel düzeyde çalışmalar yürüten bir akademisyenin özel çabaları yoluyla eğitime erişim imkanları genişliyor ve ders materyalleri başta olmak üzere gereken kaynaklara ulaşması mümkün oluyor.

Bu deneyimden hareketle öğrenci davaları ile ilgilenen avukatların sorumlulukları kapsamında özellikle tutuklu yargılanan ya da hükümlü bulunan öğrencilerin eğitim hakkını desteklemek için neler yapabileceğimizi tartıştık. Örneğin, aktarılan deneyimdeki akademisyenin bu kaynakları tutuklu yargılanan öğrenciye ulaştırabilmesi veya onun adına başvurular yapabilmesi için vasilik kurumuna gitmesi gerekirken; avukatlar vekaletname yoluyla benzer imkanlara daha kolay ulaşabiliyor. Ancak genel avukatlık pratiği öğrencilerin adli süreçlerine eşlik etmekle sınırlı kalabiliyor, bu sebeple çok kolay yapabileceğimiz bazı önemli pratikler gözden kaçabiliyor.

4. Az kullanılan bir yol: İdare Mahkemesi

Öğrenci davaları çerçevesi içinde çoğunlukla ceza davalarına odaklanıldığı için gözden kaçırılan ancak hem istatistiki hem de siyasi açıdan öğrencilerin lehine sonuçlar elde etmenin çok daha mümkün olduğu bir diğer alan da idari davalar.

İdari davalar, kamu kurumlarının elinde bulundurdukları bu kamusal yetkiye dayanarak tek taraflı olarak yaptıkları işlemlerin iptal edilmesi ve bu idari iş ve işlemler sebebiyle yurttaşların bir zarar uğraması durumunda bunun tazmin edilmesi talepleriyle açılan davaları ifade ediyor. Günlük hayatta karşımıza en yaygın olarak çıkan örneği ise işlemin etkisinin geri dönüşü olmaz şekilde olacağının öngörüldüğu durumlarda işlemin acilen durdurulması anlamında “yürütmenin durdurulması” talepli dava.

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

Çalıştayın İzmir ayağında bu konunun özel olarak gündem olmasının en temel nedenlerinden biri, avukatlar ve öğrenci hareketi bileşenleri arasındaki iletişimin kuvveti sebebiyle üniversite içinde yürütölen disiplin soruşturmalarına yönelik de avukatların müdahil olma kabiliyetine sahip olması oldu. Çünkü örneğin, bir disiplin soruşturması sonucunda öğrenciye uzaklaştırma cezası verilirse, bu başlı başına ceza davalarının uzantısı niteliğinde bir uygulama olarak öğrenci davaları çerçevesinin içinde yer alır ancak bu noktada uzaklaştırma cezasının uygulanmasına yönelik yürütmeyi durdurma talepli dava açılırsa ceza davalarından farklı olarak öğrencinin hak kullanımının cezalandırılması ilk aşamada engellenebilir.

5. Avukatlık, hak savunuculuğu, politik kampanyalar

Öğrenci hareketi bağlamında avukatların rolünü bütün çalıştaylar boyunca tartışmaya özel olarak gayret gösterdik ancak İzmir’de özel olarak katılımcıların bu konudaki deneyimlerini paylaşarak sorular yöneltmesi sebebiyle daha derin bir tartışma yapmak imkanı bulduk.

Deneyimlerden biri özetle şöyle: KYK yurdunda kalan bir öğrenci, yurt koşullarının ve yemeklerin özellikle sağlık açasından risk taşıdığını düşünerek, durumu anonim şekilde sosyal medya üzerinden paylaşıyor. Bu paylaşımlar kamuoyunda ilgi uyandırıyor ve gündeme geliyor. Yurt müdürü öğrencinin kim olduğuna dair yasadışı denilebilecek bir soruşturma faaliyeti yürütüyor ve diğer öğrencileri bu konuda bilgi almak için zorluyor. Nihayetinde tespit ettiği iki öğrenci hakkında Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Yurt İdare ve İşletme Yönetmeliği’ndeki “...idare ve idarecilere karşı toplu ya da ferdi olarak sözlü, yazılı ya da sosyal ve görsel medyada küçük düşürücü demeçte bulunmak, bunu özendirmek, kışkırtmak...” maddesine dayanarak bir soruşturma açıyor. Ek olarak henüz soruşturmayı dahi sonuçlandırmadan aynı maddede yer alan “Yurt müdürü; bu madde hükümlerine göre disiplin soruşturması yapılmakta olan öğrencilerin, 30 güne kadar yurt binalarına girmesini tedbir olarak yasaklayabilir.” hükmüne dayanarak öğrenciyi yurttan uzaklaştırıyor.

Öğrenciler ilk günden itibaren avukatlarla iletişim halindeler ve süreç boyunca yapılması gereken bütün hukuki işlemler ve itirazlar yapılıyor ancak sonuç alınamıyor. Katılımcı avukat bu durumda hem barınma hakkının hem ifade özgürlüğünün hem de dolaylı olarak adil yargılanma hakkının korunması amacıyla, bu yapılan hukuksuzluğun duyurulmasını öneriyor ancak öğrenciler bu aşamada tedirginlik yaşayarak duyurmak istemiyor.

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

Bu örnek ve benzer nitelikteki örnekler üzerinden temelde Şu soruya yanıt aradık: Avukatlar, toplumsal meselelerin hukuki boyutuyla ilgilenirken aynı zamanda hak savunuculuğunun ve politik kampanya örgütleyicilerinin de görevlerini üstlenirler mi, üstlenmeliler mi, hangi sınırları korumalıdır?

Özetle “asil-temsilci” ilişkisinin her durumda korunmasının önemli olduğunu, avukatlık mesleğinin meslek içi ilkeleri ve toplumsal sorunlara dair söz söyleme kabiliyetinin etkisiyle birçok avukatın kendi iradesi dışında dahi olsa politik öncülükle de sınırdığı durumların yaşandığını, bunun hem toplumsal alanı hukukileştirerek daha çorak hale getirdiği hem de sınırladığı görüşleri ileri sürdü. Buna karşılık, özellikle toplumsal meselelerle bağlı hukuki süreçlerin ancak hukuk dışı alanla desteklendiğinde anlam kazandığı, bu açıdan politik bir tarafının her zaman olduğu da ifade edilen diğer görüşlerin ana eksenini oluşturdu.

6. İzmir örneğinde kurumlar arası iletişim ve öneriler

Öğrencilerin gözaltı vb. durumlar neler yapabileceğini önceden bilmesi ve bu bağlamda “susma hakkı” gibi önemli haklara dair bilgi sahibi olması amacıyla kriz durumu oluşmadan, olağan zamanlarda eğitimlerin düzenlenmesi, öğrenciler ve aileler arasında doğabilecek çatışmaların önlenmesi amacıyla elektronik tebligat gibi imkanların öğrencilere hatırlatılması, özellikle mesleğe yeni başlayan ve ilk yılları içerisinde olan avukatlara yönelik teknik detayları da içeren tematik bir eğitimin organize edilmesi, öğrenci davaları ile ilgilenen avukatların sırf bu alanda çalıştıkları için Şiddet gördükleri durumların ve onlara yönelik de işlenen suçlulaştırma politikalarının tartışmaya açılması, özellikle aynı şehirde olmayan avukatların ellerinde bulunan ilk derece mahkemesi kararlarından başlayarak tematik bir karar arama motorunun oluşturulması, iletişim ve haberleşme için Türkiye çapında bir mail grubunun oluşturulması önerileri geldi.

Oluşturduğu olumlu durum sebebiyle diğer illere kendiliğinden örnek olarak bir uygulamayı da aktarmak gerekir. İzmir’de; İzmir Barosu ile ÖHD ve ÇHD gibi hukuk örgütlerinin arasındaki iletişime ek olarak Türkiye İnsan Hakları Vakfını, Türk Tabipler Birliği’nden hekimleri ve sağlık sendikalarında örgütlü sağlık emekçilerini de içeren geniş bir iletişim ağı bulunuyor. Böylece herhangi bir kitlesel gözaltı sırasında hastane kontrolü, işkence kaydı vb. durumlar için de bir kriz masası sürekli hazır olarak bekliyor. Bu birliktelik ve iletişim, çalıştayları gerçekleştirdiğimiz diğer illerde ortaya çıkan bazı eksiklere merhem olabilecek nitelikte bir örnek.

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

ANKARA

Çalıştayın Ankara ayağını 23 Eylül'de Mülkiyeliler Birliği'nde gerçekleştirdik. Mülkiyeliler Birliği, öğrencilerin engellenen birçok basın açıklamasına basın toplantısı mekanı olarak da ev sahipliği yapan bir yer olduğu için çalıştayların amacı ile uyumlu oldu. Mülkiyeliler Birliği'ne hem Ankara öğrenci hareketiyle her düzeyde sürdürdüğu dayanışma hem de ev sahipliği için çok teşekkür ediyoruz.

1.Soruşturmaların kapsamı ve tespit edilemeyen cezalandırma

Ankara'da katılımcılar öğrencilere yönelik yürütölen ceza soruşturmalarının kapsamı açısından bir farklılaşmaya işaret etti. Katılımcılar, özellikle son yıllara kadar, öğrenci protestoları sebebiyle gözaltına alınan öğrencilere İstanbul, İzmir veya Adana gibi diğer önemli merkezlerden farklı olarak Terörle Mücadele Kanunu kapsamında suçlamalar yöneltilme ancak bunun dengesi sayılabilecek şekilde öğrenciye ceza vermeme eğiliminin kuvvetli olduğunu ifade ettiler. Son yıllarda ise suçlamaların 2911'e sayılı Kanun'a muhalefet suç isnadında yoğunlaştığını ancak ceza verme eğiliminin ciddi artış gösterdiğini kaydediyorlar.

2911 sayılı Kanun, Anayasa'nın 34. maddesinde "Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir." denilerek düzenlenmiş toplanma hakkının nasıl kullanılacağını düzenleyen, tam adı 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu olan bir kanun. Kanun'un "Ceza Hükümleri" başlığını taşıyan yedinci bölümünde ise yasaklar, silahla katılma, kanuna aykırı propaganda gibi alt başlıklarla 2911 sayılı Kanun'a muhalefet suçuna karşılık gelecek fiiller sayılıyor. Katılımcılar bu suçlamanın yöneltildiği hemen hiçbir öğrenci protestosunun yasal olarak bu suçu oluşturma kabiliyetinde olmadığı konusunda hemfikir olmakla beraber, yöneticiler tarafından verilen ve bu suçlamaya zemin oluşturan yasaklama kararlarının da hukuka uygun olmadığına dikkat çektiler.

Ancak esas tartışma yapılanın hukuki olup olmamasından bağımsız olarak yapılıyor olması, yani kamu gücünü elinde bulunduranların yapılmasını istemediği bir toplantı veya gösteri yürüyüşünü hukuki olmayan yollarla da olsa fiilen engellemesi. Bu; yalnızca bilindik anlamda bir avukatlık pratiği ile çözülemeyecek; alanın ihtiyaçlarını avukatlık mesleğinin imkanları ile birleştirerek aşılmasına katkı sunulabilecek bir durum. Zira, katılımcı avukatların "cezalandırma" eğilimine dair diğer aktarımları da bunu kanıtlıyor: Yalnızca yapılan bir yargılama süreci sonunda resmi olarak verilen ceza değil, polisle öğrencinin karşılaşma anından başlayarak yaşanan bütün süreçler "ceza olmadan cezalandırma" pratiği haline getiriliyor.

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

2. İki parçalı hareket: ODTÜ ve Ankara

Ankara'da öğrenci hareketi iki parçalı bir durumda ilerliyor. İlki daha çok Ankara Üniversitesi merkezinde ancak Ankara'daki bütün üniversitelerde öğrenim gören öğrencilerle dirsek teması daha kuvvetli parça, ikincisi ise daha çok ODTÜ'de var olan ve ODTÜ öğrencilerinin hem üniversiteye dair konuları hem de üniversite dışı konuları kampüs içerisinde gündemleştirdiği parça.

Katılımcılar, bu iki eksenin avukatlık pratiği açısından da farklılıklar taşıdığını ifade etti: Hareketin ODTÜ ayağı açısından temel çatışma noktası (Onur Yürüyüşleri gibi özgün örnekler dışında) öğrenciler ve üniversite yönetimi arasında yoğunlaşıyor, bu sebeple burada öğrencilere karşı yoğunluklu olarak disiplin soruşturmaları kullanılıyor. Ankara ayağında ise bunun yanı sıra polis baskısının çok yoğun şekilde artırıldığını ve öğrencilere yönelik ceza soruşturmalarının temel araç olarak kullanıldığını ifade eden katılımcılar; her ikisi için de polis-ÖGB-rektörlük işbirliğine dikkat çekiyor.

Bu zeminde avukatların daha çok ceza davalarını gündeme aldığı tespit edilirken, disiplin soruşturmaları gibi aslında öğrencilerin önemli mağduriyetler yaşayabileceği bir başlığa hem maddi hem de ilişkisel zorluklar sebebiyle yeterince odaklanılmadığı da söyleniyor. Ceza davaları konusunda yıllar içinde geliştirilmiş ve görece daha iyi aktarılmış uzmanlık; disiplin soruşturmaları ile ilgili henüz olgunluk kazanmış durumda değil. Bu hem öğrencilerin daha savunmasız kalmasına hem de Ankara örneğinde hareketin önemli bir parçası olan ODTÜ'de yargılama denetiminden kaçırılan tabiri caizse bir "ODTÜ Ceza Mahkemesi" kurulmasına imkan veriyor. İhtiyaçlar ve öneriler başlığında daha ayrıntılı tartışıldığı üzere "gönüllülük esasıyla öğrenci davalarıyla ilgilenmenin" sınırları bu anlamda muğlaklıklara sebep olabiliyor.

3. "Süleyman Soylu Yasakları" dönemi

Süleyman Soylu'nun İçişleri Bakanı olduğu dönemde Ankara genelinde LGBTİ+'ların bütün eylem ve etkinliklerine yönelik genel bir yasaklama uygulandı. Bu yasak hala önemli ölçüde sürse de hem doruk noktasına o dönemde ulaştığı için hem de Soylu'nun "LGBTİ+" kısaltmasını örgüt kısaltması olarak kullanmak gibi fobik ve saldırgan açıklamaları alışkanlık haline getirmiş olması sebebiyle bu dönemi "Süleyman Soylu Yasakları" olarak anmak ilginç olmayacaktır.

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

Bu yasaklar, LGBTİ+ örgütlenmelerin tamamını etkilediği gibi öğrenci hareketinin de önemli bir bileşeni olan LGBTİ+ öğrencileri ve örgütlenmelerini de etkiledi. İçinde gökkuşaağı olan neredeyse bütün eylem ve etkinlikler yasaklanırken, ODTÜ Onur Yürüyüşü örneğinde olduğu gibi kampüs içerisinde de bu yasakların polis şiddeti eşliğinde sürdürüldüğünü aktaran katılımcılar; buna karşı itiraz ve idari davalar yoluyla karşı durmanın yanı sıra avukatlık pratiğine dair başka çıkarımlarda da bulundu:

Birincisi, eylem ve etkinlik yasakları gibi durumlarda İzmir Barosu'nun Ege Onur Pikniği için gösterdiği nitelikteki dayanışmalar önem kazanıyor. Yani öğrencilerin kendi imkanları dahilinde bir hakkın kullanımı konusunda engellerle karşılaşması halinde, onlarla dayanışmanın tek yolu yasak kararını hukuki değerlendirmeye tabi tutmak değil; hakkın kullanımı desteklemek de bu ilişkinin önemli bir parçası. Bu açıdan Ankara'da ÇHD ve ÖHD'ye ek olarak Halkevleri Hukuk Dairesi ve Toplumsal Hukuk gibi başka hukuk örgütlerinin ve tematik olarak LGBTİ+ öğrencilerle çalışan UniKuir gibi derneklerin hukuk birimlerinin dayanışması avukatlık pratiğine dair önemli bir noktaya karşılık geliyor.

İkincisi, öğrenci hareketinin önemli bir bileşeni olmasının yanı sıra özgün ihtiyaçları olan bir grup olarak LGBTİ+ öğrencilerle avukatlar arasında kurulan ilişkide dikkat edilmesi gereken noktalar da ancak böyle pratikler yoluyla açığa çıkıyor. Örneğin, öğrencinin özgün durumuna göre; atanmış isim ve cinsiyet kullanmama ve kullanılmasını adli süreçler içinde dahi olsa olabildiği ölçüde engelleme, ailesine açık olmayan LGBTİ+ öğrencilerin bu süreçlerin yaratacağı yan etkilerden olabildiğince az etkilenmesi için kullanabileceği teknik detayları işaret etme, kamuoyunda gündem olunan durumlarda öğrencilerin gizlilik hakkına saygı gösterme vb.

4. Teknik detayların doğurduğu önemli sonuçlar

Bu teknik detaylar, yalnızca alt kırılımlardaki öğrenciler açısından değil öğrenci hareketinin geneli açısından da önemli. Öğrencilere yönelik yürütölen hukuki süreçlerin genel gidişatına etkisi olmasa da öğrencilerin bütün bu süreçler içinde daha az sorun yaşamasını mümkün kılacak bazı teknik detaylar hem bizim yaptığımız ön hazırlıkta hem de katılımcıların aktarımlarında öne çıktı. Bu detaylar çoğu zaman, özellikle de kitlesel dava süreçlerinde gözden kaçabiliyor.

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

Bu gibi durumları olabildiğince engellemek için; öğrencilerin kendi üstlerine kayıtlı bir numara kullanmaları, eğer ailelerinden ayrı yaşıyorlarsa ikametgah adreslerini buna göre düzenlemeleri, ailelerin süreçler içerisinde uygun düştüğü ölçüde avukatlar tarafından şeffaflıkla bilgilendirilmesi, tebligatın yapılacağı adresin krizleri önleyecek bir hale getirilmesi açısından e-tebligat vb. usullerin öğrenciler tarafından öğrenilmesi gibi teknik gibi görünen ama hareket içindeki krizlerin çözümü noktasında önem taşıyan çok sayıda yol var. Bu noktada katılımcıların da hassasiyetle üzerinde durduğu noktayı aktarmak da önemli: Bu yollar öğrencilerin politik davranışlarını ailelerinden gizlemeyi özendirme amacıyla değil; reşit durumdaki bireylerin devlet nazarında çocuk gibi muamele görmesini engelleme ve öğrencilere ailesi ya da yakınlarıyla kendi durumuna uygun gördüğü bir yolla, kendi belirlediği bir zaman ve sınırlar içerisinde iletişim kurma hakkı tanımaya yönelik düşünülen yollar.

5.Önleyici saldırıya karşı önleyici bilgilendirme veya nasıl iletişim kuruyoruz?

Bir katılımcının kendisinin de hem hakkın öznesi hem de avukat olarak içinde bulunduğu bir örneği tartışmaya açmasından hareketle kriz anları öncesinde öğrenci-avukat arasındaki iletişim yollarını ve ne kadar etkili olduklarını tartışma imkanı yakaladık. Ek olarak tartışmayı, bu alanda çalışan demokratik kitle örgütleri ve sivil toplum örgütlerine doğru da genişlettik.

Örneği gizliliği koruma prensibiyle kabaca anlatalım: Öğrencilerin kültür-sanat çalışmaları bağlamında bir araya gelmeye çalıştığı bir öğrenci derneği, iç tartışmalar ve dışarıdan hedef göstermeler sonucunda kolluk birimlerinin dikkatini çekiyor. Bu sebeple dernek etrafında bulunan ve çoğunluğu politik olmayan öğrencilere baskı yapılıyor. Çalışmaları bu yolla ciddi şekilde aksatılan dernek, kaynaklara erişim ve örgütlenme konusunda da sorunlarla karşı karşıya kalıyor. Ancak devamında yürütülen takiple, öğrencilerin polisle karşı karşıya kaldığı anlarda; polisin neyi yapmasının yasal neyi yapmasının yasadışı olduğu konusunda bilgi sahibi olmadığı ortaya çıkıyor.

Bu gibi örnekler, özellikle büyük kentlerin dışında kendiliğinden bir araya gelen öğrenci toplulukları açısından (bu örgütlenme zeminleri de öğrenci hareketinin özgün bir bileşeni olarak görülebilir.) sıkça yaşanıyor. Zira, öğrencilerin kültür-sanat-spor vb. amaçlarla dahi olsa kendiliğinden bir araya gelmesi genellikle küçük kentlerde dikkat çekici oluyor ve tehlikeli bulunuyor. Bu sebeplerle öğrencilerin bir kriz anında bir avukata ulaşabilecek durumda olması da yeterli gelmiyor, krizlerden önce de öğrenci davaları ile ilgilenen avukatların öğrencilerin haklarına yönelik geniş bir eğitimi yaygın şekilde sağlamak üzere koordinasyon içinde olması ihtiyacı katılımcılar tarafından ifade ediliyor.

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

Buna ek olarak alanda çalışan demokratik kitle örgütlerinin ve sivil toplum örgütlerinin hangi ğrenci profiliyle daha yoğun temas içinde olduğu sorusu da hem eleştirel hem de özeleştirel düzeylerde tartişıldı. İlk aşamada varılan sonuç, halihazırda ğrenci hareketiyle o ya da bu düzeyde ilişkili olduğunun farkında olan öğrencilerle iletişim kurulduğu; bunun özellikle yeni iletişim yolları kullanılarak belirli alanlarda (rneğin bizim açımızdan ifade, toplanma, örgütlenme, eğitim vb. haklar) sorun yaşayan her öğrenciye genişletilmesi için çaba sarf edilebileceği oldu. Net olarak sorulan sorulara, rneğin “Polisin benden bilgi istemesi normal mi?” gibi sorulara net cevapların verildiği içerikler arama motoru aracılığıyla araştırma yapan öğrencilerle teması etmenin bir yolu olabilir.

6. Ankara'daki ihtiyaçların tespiti ve neriler

Ankara'da çalıştayın katılımcılarından da açığa çıktığı üzere, her ilde olduğu gibi ğrenci davalarıyla ilgilenen avukatlar çoğunlukla genç avukatlar. Bunun olumlu olan ve düşünmeye sevk eden sonuçları olduğunu konuştuk. Kurumlar arası iletişim ve ğrenci davalarının maddi külfeti gibi konular ne çıkan başlıklar oldu.

Öğrenci davaları ile genç avukatların ilgilenmesinin olumlu sonuçları çoğunun kendilerinin de ğrenci hareketinden gelmeleri sebebiyle rahatlıkla empati kurulabilmesi ve birbirlerini de mücadele deneyimlerinden zaten tanıyor olmalarına dayanan rahat iletişim ve güven duygusu. Böylece ihtiyaç halinde hızlıca yeterince hatta bazen gerekmeyecek kadar sayıda avukatın toplanabildiğini aktaran katılımcılar, kurumlar arası iletişimde İzmir örneğindeki kadar sıkı ve sürekli bir birliktelik olmasa da kuvvetli bir noktada olduklarını ifade ettiler. Ancak yine genç avukatlar olmanın bir sonucu olarak hukuki bilgi ve deneyim konusunda aktarım ihtiyacının olduğunu, her yeni gelen avukat kuşağının bazı meseleleri el yordamıyla keşfetmek durumunda kaldığını da ekleyerek eğitim ihtiyacına vurgu yaptılar. Benzer şekilde dilekçe, itiraz vb. materyallerin ortak bir havuzda toplanarak güvenilir bir grup içerisinde kullanıma açılması da önerilerden biri oldu.

Öğrenci davalarının maddi külfetinin bu koşullarda genelde gönüllülük esasıyla çalışan genç avukatların sırtına yüklendiğini, bunun tekil ya da sınırlı davalarda çok ciddi bir sorun teşkil etmese de örneğin onlarca ya da yüzlerce öğrencinin bursunun kesilmesine karşılık idari davalar açılması ihtiyacı doğduğunda altından kalkmakta zorlanılacağını aktardılar. Maddi külfetin de aynı dava süreçleri gibi kolektifleştirilmesi ya da buna özel bir kaynak oluşturulması ihtiyacını dile getiren katılımcılar, adli yardımın da her zaman özgün duruma uygun düşmediğinin altını çizdi.

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

İSTANBUL

Çalıştayın İstanbul ayağını kentin tarihsel gettosu Galata'nın emektar buluşma noktası Galata Kulesi'nin gölgesinde, Postane'de gerçekleştirdik. Galata Kulesi, öğrenci hareketinin de özellikle önemli gündemlerde pankartlarıyla renklendirdiği bir yer, molalarda bu manzaraya bakarken "Aslında buradan da güzel fotoğrafı çekilir öyle eylemlerin!" diye düşünürken bulduk kendimizi. Postane'ye ev sahipliği için teşekkür ediyoruz, bu vesileyle son çalıştayın aktarımına geçmeden önce; dört ilde de teveccüh gösterip çalıştaylara katılan ve deneyimlerini paylaşan avukat, stajyer avukat katılımcılara da çok teşekkür ediyoruz.

1. Öğrenci davaları masası olarak Boğaziçi örneği

Çalıştayın çıkış noktalarından biri ve hatta belki en önemlisi Boğaziçi Direnişine karşı kurulan masaydı. Masa derken ne kastediyoruz? Emniyet teşkilatı içerisinde "ahlak masası, terör masası, cinayet masası" gibi alanlarına göre ayrılan masalara nazire olarak; Boğaziçi Direnişinin ilk zamanlarından beri görevi bu direniş sonlandırmak ve öğrencileri cezalandırmak olan rektörlük-kolluk-yargı-ÖGB-valilik-YÖK-hükümet yetkilileri vb. birçok gücün bir araya geldiği adeta bir "Boğaziçi masası" kurulduğunu ifade etmek için bu tabiri kullanıyoruz. Elbette bunu soyutlama düzeyinde ifade etsek de bu güçlerin belirli aralıklarla gerçekten bir araya gelerek durumu değerlendirdiğini ve yeni saldırıları da organize ettiğini tahmin etmek zor değil.

Boğaziçi örneğinde olduğu gibi, öğrencilerin çok yaygın ve kitlesel olarak, üstelik uzun süren eylemler organize ettiği dönemlerde; bunun doğal sonuçlarından biri de öğrencilerin yüzlerle, binlerle gözaltına alınması ve yargılanması oluyor. Buna eylem ve etkinlik yasakları, tutuklamalar, adli kontroller, disiplin soruşturmaları vb. birçok uygulama da eşlik ediyor. İstanbul çalıştayında yoğunlukla tartıştığımız konulardan biri bu oldu. Eğer öğrenciler, yeniden böyle kitlesel olarak ayağa kalkarsa; önceki pratiğimizden hareketlerin onların avukatlığını nasıl daha etkili ve sürekli olarak yaparız?

2. Çok boyutlu saldırılar karşısında

İstanbul çalıştayına, tabloyu ve saldırının çok boyutluluğunu daha iyi görebilmek için takip ettiğimiz süreçlerde yaşanan örnekleri konuşarak başladık. Özellikle çok konuşulmayan yani öğrenci davaları deyince ilk elden akla gelmeyen ve katılımcıların çalıştayda anlattığı birkaç örneği aktaralım.

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

Boğaziçi Üniversitesi'nde Melih Bulu'nun görevden alınarak yerine Naci İnci'nin atanmasından ardından kayyum rektör karşıtı protestolar sürdürüldü. 4 Ekim 2021'de öğrencilerin Boğaziçi Üniversitesi güney kampüsün genelinde ve rektörlük binası önünde devam eden eylem ve protestoları sırasında Naci İnci'nin binadan çıkarak makam aracına doğru gittiği sırada protestolarla karşılaşması sonucu öğrencilere "Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma, Kara Ulaşım Araçlarını Kaçırma veya Alıkoyma" suçlamalarıyla dava açıldı. Bu suçlamalar da ilginç, ancak esas garabet bundan sonra başladı. Naci İnci, bu öğrenciler hakkında şikayette bulunarak 6284 sayılı Kanun kapsamında uzaklaştırma kararı aldırdı.

İlginç bir örnek de bir disiplin soruşturması sebebiyle hakkında "YÖK kurumlarına giriş yasağı" tedbiri uygulanan öğrenciye ilişkin örnek oldu. Öğrenci hakkında başlatılan disiplin soruşturması sürerken Yükseköğretim Kurumlarına girişinin engellenmesine yönelik bir tedbir kararı alınıyor ancak soruşturma aradan geçen aylara rağmen sonuçlandırılmıyor. Bu süreçte tedbir de kaldırılmıyor. Yani öğrenci hakkında disiplin soruşturması süreci tamamlansa dahi karşı karşıya kalmayacağı bir ceza; disiplin süreci devam ederken belirlenen tedbir ile çoktan uygulanmış oluyor. Bunun gibi "cezalandırma gibi görünmeyen cezalar" saldırının çok boyutluluğunu iyi açıklayan örneklerden biri.

Öğrenci eylemlerinde gözaltına alınan öğrencilere yönelik adli kontrol adı altında uygulanan fiili cezalandırmalar da aynı mantığa dayanıyor. Örneğin yurtdışı çıkış yasağı, öğrencinin yurtdışında kabul aldığı bir programa katılamaması ya da bursunu kaybetmesine; ev hapsi öğrencinin bütün hayatının alt üst olmasına sebep olabiliyor. 2911 sayılı Kanun'a muhalefet sebebiyle tutuklanma gibi örneklerde ise; ceza verilse dahi kişinin cezaevine konulmasını gerektirmeyecek suçlamalar öğrencilerin uzun süreler cezaevinde kalmasının aracı olarak kullanılıyor. Böylece hem kişisel olarak bazı öğrenciler cezalandırılıyor hem de hareketin geneline yönelik bir gözdağı veriliyor. Ayrıntılı olarak Barınamıyoruz davaları kapsamında tartıştığımız bir örnek de eylemler sebebiyle henüz yargılanmaya bile başlamadan, yalnızca polisin Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğü'ne gönderdiği bir yazıyla öğrencilerin kredi ve burslarının kesilmesi ya da kaldığı KYK yurdundan atılması.

Çalıştay katılımcılarından birinin kendisi hukuk fakültesinde öğrenciyken tutuklanmasının ardından yaşadıklarını anlattığı deneyim de bu açıdan öğretici oldu. Polisin "sosyal medyada çok aktıfsın, bir 6 ay yatarsın, aklın başına gelir" diyerek ev baskısıyla gözaltına aldığı katılımcı, tutuklu öğrencilerin eğitim hakkına erişimi açısından avukatların ne kadar önemli olduğunu hem öğrenci hem de avukat deneyimiyle aktardı. Bu örnek, hem İzmir'de konuşulan benzer bir konunun tamamlayıcısı oldu hem de tutuklama tedbirinin niteliği ile etkilerini; cezalandırma olmayan cezaların boyutunu da gözler önüne serdi.

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

3. Barınamıyoruz davalarında avukatlık pratiği

“Barınamıyoruz” eylemleri 2021 yılının Eylül ayında başlayan ve öğrencilerin barınma sorununu “sokakta yatma eylemleri” kamuoyunun gündemine taşıyan bir süreç oldu. Daha sonra KYK yurtlarında ya da cemaat-tarikat yurtlarında öldürülen-intihara sürüklenen gençlerle ilgili yapılan eylemler, KYK yurtlarında koşulların iyileştirilmesini talep eden protestolar ve TBMM’de eğitim bütçesinin tartışıldığı gün olan 12 Aralık’ta Ankara’da yapılmak istenen öğrenci mitingiyle hareket alanı genişledi. Bu süreçte yüzlerce öğrenci çok çeşitli suçlamalarla ve farklı süreçlerde yargılamalarla karşı karşıya kaldı. Barınamıyoruz Hareketi’nin avukatlığını yapan çalıştay katılımcıları süreci detaylı olarak aktardı.

Katılımcılar bu süreçte kabaca üç avukatlık pratiği geliştiğini ifade etti. Birincisi bu eylemler sebebiyle gözaltına alınan, şiddet gören, hakkında adli kontrol uygulanan ve yargılanan öğrencilerin ceza davalarını takip etmek ki bu pratik yaygın olarak öğrenci davalarıyla ilgilenen avukatların genel pratiğine de karşılık geliyor.

İkincisi; eylemler sebebiyle hakkında üniversitesi veya KYK yurdu içinde disiplin soruşturması yürütölen öğrencilere bu konuda destek olma pratiği. Ancak bu pratik “barınamıyoruz” eylemleri için özel bir anlam kazandı. Çünkü kaldığı KYK yurdundaki koşulların iyileştirilmesini sağlamak amacıyla Barınamıyoruz Hareketi’ne katılan öğrenciler; bu eylemleri sebebiyle yurttan uzaklaştırıldığında yaşadığı barınma sorunu katmerlenmiş oldu. Aynı zamanda 12 Aralık mitingi için yola çıkan öğrencilerin Ankara girişinde durdurularak gözaltına alınması ve aynı gözaltı silsilesinin Ankara içindeki öğrencilere de uygulanması sonucunda; hemen hemen bütün öğrencilerin burslarının kesilmesi de bu tip cezalandırmanın en yaygın örneği oldu. Bu noktada sadece idari davalar açmakla yetinmeyen avukatlar, öğrencilerin burs hakkı geri verilene dek öğrencilerle dayanışma göstermek isteyen insanların da organizasyonuna destek olarak savunmanlık pratiğinde önemli bir pencere açtı.

Üçüncüsü; barınma sorununa çare bulmak amacıyla eylem yapmayı planlayan ancak kafasında soru işaretleri olan veya halihazırda eyleme başlamış ancak yurt yöneticileri gibi kamu gücünü kullanan makamların yasadışı yönlendirmeleri sebebiyle kafası karışmış öğrencilere hakları konusunda bilgilendirme yapmak; aynı zamanda KYK Yurt Yönetmeliği gibi yasal ancak hukuki olmayan kural koyucu metinleri eleştirmek, teşhir etmek, ortadan kaldırılması için başvurular yapmak örnekleriyle geliştirilen bir avukatlık pratiği de bu süreçte sergilendi.

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

4. Öğrenci eylemlerinin izdüşümü olarak birlikte avukatlık

Katılımcıların işaret ettiği önemli noktalardan biri halihazırda öğrenci davalarıyla ilgilenen avukatların nasıl ve ne kadar birlikte hareket edebildiğine ilişkin tartışma oldu. Bu konuda iki örnek var:

İlk örnek, diğer illerde de olduğu gibi ÇHD, ÖHD vb. hukuk kurumları içerisinde süreklilik niteliği kazanmış birlikteliklerin toplumsal davaların tümüne ilişkin pratiği. Bu çoğu zaman öğrenci davaları için de hayat kurtaran bir kurumsallaşma örneği. Ancak bu kurumlarda örgütlü olmayan avukatların katılımını istemeden de olsa dışarıda bırakma ve başka toplumsal meselelerle de ilgilenildiği için sürekli bir odaklanmanın mümkün olmaması gibi bir dizi handikapı da var.

İkinci örnek, özellikle Boğaziçi Direnişinden beri oldukça yaygın şekilde sergilenen; adeta ilgili öğrenci eyleminin ya da hukuki sorunun izdüşümü niteliğinde kurulan birliktelik pratikleri. Örneğin; “Boğaziçi davası avukatları”, “Barınamıyoruz hukuk ekibi”, “Bursların kesilmesi-idari dava”, “X Kulübü destek”, “Onur yürüyüşü hukuk”, “Marmara tutuklu öğrenci sınav başvurusu” gibi... Bu da hızlı ve birlikte hareket etmeyi kolaylaştıran bir pratik olsa da süreklilik ve aktarım sorununu gündeme getiriyor ve temel ilkeler konusunda henüz anlaşılamamış avukatların birlikte çalışırken öğrencileri de etkileyen önemli tartışmalara (örneğin HAGB kabul yada red tercihi, özel müdafilik konusu, fiilin yorumlanması ya da sahiplenilmesi vb.) girmesiyle sonuçlanabiliyor.

5. Disiplin soruşturmalarında dayanak yoksunluğu ve diğer eksiklikler

Disiplin soruşturmaları konusunda az bilindiği katılımcıların aktarımları ile ortaya çıkan bir husus oldu. Disiplin soruşturmaları aslında, tıpkı bir ceza soruşturması yürütür gibi bazı aşamaların tamamlanması, sonunda verilen cezanın hukuki nitelik taşıması açısından zorunlu olduğu bir alan. Bir katılımcının anlatımını doğrudan aktaralım: “Disiplin soruşturmasıyla muhatap olan öğrencinin yalnızca bir kez dinlenilerek hakkında ceza verilmesi hukuka aykırı. Çünkü öğrenci ilk defa kurulun karşısına çağrılarak dinlendiğinde, bu aslında ceza soruşturmalarında gündeme gelen “ifade alma” işlemine karşılık geliyor. Ancak üniversite yönetimleri buna “savunma” diyor. Savunma, bütün deliller toplandıktan ve öğrenci hakkında verilecek karara gidilmeden hemen önce yapılabilecek bir şey; çünkü mantıken öğrenciye soruşturma süreci boyunca elde edilen, kurulun karar vermesini etkileyecek bütün deliller ve ifadelerle ilgili ne söylediğinin sorulması gerekiyor. Öğrenci kendi aleyhine bir bulgu varsa bununla ilgili kendini savunabilmeli.” Bu mantıkla, bir öğrenciye verilen disiplin cezasını idare mahkemesine götüren katılımcı; davanın cezanın iptal edilmesi ile sonuçlandığını aktardı.

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

Yine benzer olarak İTÜ'de öğrencilerin kampüs içerisindeki işletmelerdeki ve kantindeki fahiş buldukları fiyatları protesto etmeleri sürecinden sonra gelen disiplin cezaları da iptal edilmiş, bu tip fiillerin ifade özgürlüğünün ayrılmaz bir parçası olduğu mahkemece vurgulanmıştı. Bu deneyimi de yine çalışmaya katılan bir avukattan dinledik. Çalıştayda konuşulan bağlantılı son örnek disiplin yönetmeliklerinin hukuki niteliğine dairdi. "Cezaların kanuniliği" olarak bilinen "Kanunda yer almayan cezalandırma yapılamaz." anlamında gelen temel ilke ışığında Anayasa Mahkemesi'nin disiplin cezalarına ilişkin yönetmeliği iptal etmesi de katılımcı avukatların disiplin soruşturmalarına yönelik ortaya koyduğu mantıkla uyumlu bir gelişme oldu.

6. Öğrenci hareketinin kalbi olarak İstanbul'daki ihtiyaçların tespiti ve öneriler

Konuşulan sorun, değerlendirme ve deneyimlerin sonucunda öğrenci davaları için avukatların ihtiyaçları ve öneriler şekillendi. Alanda çalışan avukatların esnek bir süreklilik içinde iletişim kurabilmelerini, birbirleriyle dayanışma gösterebilmelerini, bir konuyu tartışmaya açabilmelerini sağlayacak güvenli bir kanalın kurulması; bu kanal için aranan özelliklerin bir mail grubuyla karşılanabileceği ekiyle beraber önerildi. En temel ihtiyacın bu olduğu vurgusu yapıldı.

Deneyim aktarımı sorununa çözüm olarak, alanda çalışan deneyimli avukatlarla alana ilgili duyan ya da yeni çalışmaya başlamış avukatların ve stajyer avukatların bir araya gelebileceği buluşmaların organize edilmesi önerildi. Özellikle basında görünür olmayan kararların, kullanılabilir dilekçe örneklerinin, bir hukuki başvuru sonunda elde edilen olumlu/olumsuz sonuçların kaydedileceği ve kullanım açısından da verimli bir karar arama motorunun oluşturulması önerildi. Öğrencilerin bir gözaltı sürecinde karşılaşılabileceği bütün mesleklerden, konuya öğrenciler lehine yaklaşabilecek kurumlar aracılığıyla kurulan bir iletişim mekanizmasının yoksa hayata geçirilmesi varsa güçlendirilmesi önerildi. Öğrencilerin hakları konusunda bilinç kazanması ve acil durumlarda onlarla kol mesafesinde bulunarak hızlıca dayanışma gösterilebilmesi amacıyla avukat organizasyonları yapılması önerildi.

Sivil Alan
Araştırmaları
Derneği